

אין השלמה בו אל האדם, ולכן אין זה שאלה אם נברא החינוך בלא מילה שזה שייך אל פעל הטבע כמה שהוא פעל חסר, ואינו במורדות ההשלמה אל האדם השכלי. ואלו נברא האדם בשלמות כאשר יצא מבטן אמו אם כן היה האדם טובע בלבד, ולכן נתנה לו המילה שהיא השלמתו ביום השמיני, כי כל השלמות האדם על הטבע לכך המילה שהיא השלמתו היא על הטבע שקולה כנגד כל החוזה.

ואל האמר כי יהיה חס ושלום בפעל השם יתברך דופי, אין זה כן רק הכל הוא בהכמה לפי אשר ראוי לעולם אשר יש בו הויה והפסד אשר אינו בעל השלמה, ובפרט אל האדם השכלי שהשכלי הוא על הטבע, ולכן אל האדם אין הטבע בעל השלמה כי צריך לחקק מזונות שלו החטים לסחון והטבור לחתוך והעלה למילה. וצדו השיב לו אף כי בודאי אין זה קשיא מה שאין יוצא התינוק מהול כמו שנתבאר מכל מקום בודלת זה אין דבר זה ראוי לשאלה, כי המצוה שצויה השם יתברך לבני אדם יוצה הוא

פרק שלישי

האדם עם מעלת נפשו האלהית אשר כבר אמרנו כי יש לו נפש אלהית בפרט שלא נמצא בכל נפשות החתונות, אל יקבל אונאה כעצמו לומר כי יש לו מעלתו האחרונה בפעל, ויחשוב בנפשו שלום ויהיה לו (דברים כט. יח) אף אם אינו יושב בעל מבלי עמל כלל הרי המעלה שלו ומודעתו יגן עליה, על מקומו ישיבו ועל כנו יחזירו כי משלי יתן לו ואין צריך לקנות לו שום מעלה, דבר זה מחשבת פגול לא יוצה ולא יחשוב כן, כי הוא טעות בנפשו, כי אין מעלת נפשו האחרונה בפעל והוא מיוזו מבין כל

יתברך לצדף את האדם, כי מצד פעל ה' יתברך אין מילה, והוא מצד הבריאה שדשם יתברך ברא הכל על ידי הטבע ולפי הטבע ראוי העולה, רק שנתן השם יתברך המילה לאדם שיהיה צידוף לאדם עד שיהיה בלתי טובעי שבאשר עושה המצוה הוא צידוף אל האדם מן הטבע, וזה אשר חפץ השם יתברך במילה.

ואם היה נברא מחול לא היה צידוף אל האדם, כי היה כל בני אדם כן שהטבע הוא אחת לכל בני אדם ולא היה זה צידוף, שאין הצידוף רק כדבר שאינו טובעי שהצידוף הוא הוצאה מן הטבע, והוא הצידוף כמו שיתבאר. וכן כל המצוה שנתן השם יתברך הם צידוף לאדם שיהיה האדם פעולותיו ומעשיו הוצאה מן הטבע, ולא יהיו מעשיו של אדם טובע עם הטבע, ולא יעשה כי מצד הטבע נחשב ונראה האדם כבונה שהיא טבעית ואין כל אדם ראוי למעלה זאת כי אם העם אשר בחר בהם השם יתברך, ודבר זה עור יתבאר.

ועליונים. כי העליונים שלמותם בפעל ואינם צריכים להוציא שלמותם אל הפעל, והחתונות וזלת האדם אין להם גם כן יציאה אל הפעל, כי מה שנבראו עליו אין השונות ויציאה לפעל בהם, אך האדם הוא בכח ויוצא אל הפעל, ויראה ששמו מורה על דבר העצמי לו שהוא מיוזו בו האדם מכל, וזה שהוא נקרא אדם על שהוא עמי מן האדמה. ועתה יש לשאול וכן כל שאר הנמצאים אינם מן האדמה שיקרא האדם ביוזו בשם אדם על שם שנברא מן האדמה, אבל ענין האדם מתחם ביוזו אל האדמה, וזה כי האדמה היא מיוחדת בזה שהיא בכח ויש בה יציאה לפעל כל הדברים אשר יוצאים ממנה צמחים ואלוה ושאור כל הדברים והיא בכח לכל זה.

וזהו ענין האדם שהוא בכח ויוצא שלמותו אל הפעל, ולפיכך שמו ראוי לו שיהיה משתתף עם האדמה שהיא מיוחדת לצאת מן הבח אל הפעל בפירות צמחים וכל אשר שייך אליה, וכן הוא האדם יוצא כחו אל הפעל. ולכן שלמות האדם נקרא גם כן בשם פרי, וכדכתיב בקרא אפרו צידן כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו (ישעיהו ג. י) הרי ששוכות והשלמות יקרא פרי, וכמו שאמרנו בפרק קמא דקידושין (מ. א.) ובפרק עגלה ערומה (משה מ. ט.) וחזירו את העגלה אל נחל איתן (דברים כ. ט.) אמר רבי יוחנן בן שאול מפני מה אמרת תורה הבא עגלה כנוח, אמר הקב"ה יבא דבר שלא עשה פירות ויערף במקום שאינו עושה פירות בשביל מי שלא הניחו אותו לעשות פירות, מאי פירות אילימא פריה ורבייה אוקו ואסוים הכי נמי ר' לא ערפינן, אלא מצות, ע"כ. הרי בשביל שלא הוציא שלמות שלו אל הפעל הוא כמו האדמה שלא עשתה פירות ולא הוציאה דבר אל הפעל ונשאר בכח, ולפיכך שמו שנקרא בשם (אדם על שם) אדמה נאה לו והוא נאה לשמו.

והכתובה נקראה בשם כהמה על שם ב"ה מ"ה, וצוה לומר כי שלמות דבר

שברא עליו נמצא בה אפי"צ שאינו שלמות גמור מכל מקום דבר זה נמצא עמה וזה בה מה, כי דבר מה נמצא עמה, הדי שכל אחד יורה שמו עליה, אמנם אל חסרת כדברים אלו לשלול השלמות ממי שאי אפשר לו שיוציא שלמותו אל הפעל אשר הלך לעולמו קודם שיוציא שלמות שלו אל הפעל, אין אנו שוללים העולם והכח ממנו ככל אם יש בו הכנה אל השלמות ומת שאנוס היה שלא הוציא שלמות שלו לפעל, כאמרם ו"ל חשב לעשות מצוה ונאנס יש לו על זה שכר כאלו עשה המצוה (ביבמות א.). וזה מצד כי השכר לעתיד הוא לגשמה, וכאשר הוא אנוס לא היה עכו"ז זה מצד הגשמה רק לגוף, ולכן נותניו לגשמה שכר כאלו עשה המצוה, רק אם לא עשה במזיד ביעתו ובשביל זה היה מצד הגשמה, הכונה במי שאפשר להוציא שלמותו אל הפעל ולא הוציא שלמות שלו אל הפעל, ודבר זה יתבאר עוד בכיבוד רחב ובדברים ברוזים.

אמר

והכתוב לך כי מעלת האדם הוא בכח ובמו שיתבאר אחד זה, ולפיכך לא יחיה אונאה בנפשו לומר שישב ככל ויצליח בהצלחה נצחית רק הצלחתו בקיום התורה והמצוה, ולהיות כי האדם חסר וצריך אליו השלמה, לכן אמרו בפרק חלק (סנהדרין עג. כ) אדם לעמל יולד (איכה ה. י) אמר רבי אליעזר איני יודע אם לעמל פה אם לעמל מלאכה, כשהוא אומר נפש עמל עמל לו כי אפך עליו פתו (משלי טו. כט) הרי אומר לעמל פה, וענין איני יודע אם לעמל תורה אם לעמל שרה כשהוא אומר לא יושב פשר החוזה חוה פסך והיית בו יופם גלילה (יהושע א. ט) הוי אומר לעמל תורה, ע"כ.

וכאמר בזה הדברים אשר אמרנו, כי האדם הזה לא נברא בשלמותו האחרון, והוא נברא להוציא שלמותו אל הפעל, וזה אדם לעמל יולד שהוא נולד ונמצא אל תכלית העמל והיינו להוציא השלמות אל הפעל

א"ר ש"ש ס"ו
הרב א"ר ס"ו
ישראל תפארת

שהוא נותן לה כל מעדני עולם אינו יוצא ידי חובתו עמה שהיא בת מלך והיא מתחברת אל עירייתו הזה, ואם כן תמיד היא חסרה כאשר היא עם העירוני הזה וכל אשר נותן לה סוף סוף היא עם העירוני שאינו יזווג שלה, ולכן לא יכול לעשות כפי הראוי לה שהיא בת מלך שעל כל פנים היא מתחברת לעירוני ולא מלך, ולכן אינו יוצא ידי חובתו עמה.

ובן כאשר הנפש היא מלמעלה, ואף כי המצות והתורה הם יציאה לה אל השלימות, מכל מקום במה שהיא עומדת בחתונתם בגוף האדם והיא עצם נבדל מן

בריאחו שעם שהוציא שלמותו אל הפעל נשאר עוד בכח כמו שהתבאר לפני זה כמו שאמר אדם לעמל יולד, כי האדם נברא לעמל שאין לו שכיחה והשלמה כלל, ועם שהוא יוצא אל הפעל נשאר עוד תמיד בכח, שאם היה נמצא שלמותו הפעל לא היה נקרא זה עמל לו לשון עמל כה על דבר שאין לו חנהו ולא יבא אל תכלית הנחה, וכן האדם כל זמן היותו מחובר עם החומר אינו בשלימות בפעל עד אשר הוא נפרד מן החומר ואז נמצא בפעל.

ואמר ועדיין אינו יודע אם לעמל פה או לעמל מלאכה, כי אף אם נברא האדם בכח ולא בפעל אולי הכח הזה הוא שייך לכת הגופני שאין ספק שהוא בכח ויש בו יציאה אל הפעל וכו' שייך עמל, אבל כח הדבוי שהוא יותר נבדל כמה שלא נמצא בשאר בעלי חיים כי אם באדם לכן הכח הזה הוא יותר נבדל, ואפשר כי די הוא שיוצא מן הכח אל הפעל הכח הגופני ואין צריך להוציא כח הדברי אל הפעל שאין האדם נברא על זה.

הדברים והפעולות אשר הם מביאים אל התכלית הם מצות החתונה, שבולחם היה נשאר בכח כמו שיתבאר עוד, והם הם כמו החב שמעלין את האדם מבור החתונת, הוא העולם השפל, אל עולם העליון להגיש אותו עם המלך ה' צבאות עין בנין, וכמו שיתבאר ענין זה, כי המצות הם צירוף האדם מן הגשמי עד שאין האדם טבעי חמרי בעל הויה והפסד כמו שהם הדברים הטבעיים החומרים, כי כל המצות מחייב אותם השכל שכן וכן יעשה, וכאשר האדם עושה המצוה שהשכל מחייב הוי בזה יוצאה נפשו מן הטבע החמורית ודבקה בשכל, כי השכל האלהי מחייב המצות, והזו צירוף וזיכרון נפשי כמו שיתבאר.

ומספר המצות שבהם נפשו יוצאה מאפילה לאורה, כמו שאמרנו ו"ל בסוף מכות (פי, ב) דרש רבי שמלאי תרי"ג מצות נתנו לו למשה שסיה ל"ח כמנין ימות החמה רמ"ח עשה כמנין אבריו של אדם, אמר רב המנוח מאי קראה תורה צוה לנו משה מורשה

נפשו אינו יוצא ידי חובתו למה לפי שהיא מלמעלה, ע"כ.

ובאור ענין זה כי הנפש הזאת שהיא מלמעלה ועומדת בחתונתם תמיד היא משתוקקת אל התורה ואל המצות במה שהיא בחתונתם, ודבר זה להסרון מידתה נחשב לה שהיא עצם נפש אלהי מלמעלה עומדת בחתונתם, וכל דבר שהוא חסר משתוקק אל השלמה, והתורה והמצוה הם השלמה אל הנפש, ובשכל כך משתוקקת הנפש אל התורה ואל המצות לצאת אל הפעל ולהיות מושלם.

ואם נאמר כי מספר מצות לא תעשה שס"ה שמוזדיין את האדם בכל יום שלא לעבור לא תעשה, ומצות עשה רמ"ח שמוזדיים את האדם שבכל איבריו יעשה זה מצות לא תעשה רמ"ח שמוזדיים כל איבריו של אדם שלא יעבור לא תעשה, ומצות עשה שס"ה שמוזדיין (כל יום) [האדם] שיעשה המצות, ומכל שכן שלא יהיה דבר זה רק רמז, ואין ראוי בדברים

ועל זה אמר כיון דכתיב נפש עמלה עמלה לו כי אפיו עליו פתחו והוי כי עמל הזה הוא עמל פה שהוא כח הדברי, שבו זה צריך שיוצא אל הפעל ועל זה נברא האדם. ואמר עוד ועדיין אינו יודע אם עמל שיהיה או עמל תורה, כי אולי לא צריך שיוצא מן הכח אל הפעל רק כח הדברי שאינו שכל גמור, אבל לא כח השכלי שהוא דבור של תורה וחוה שכל גמור, כשהוא אומר לא ימוש ספר התורה חזק מפוך מזה נלמוד כי האדם על זה נברא שיוצא אל הפעל כח הדברי השכלי שהוא שכל התורה. ולפיכך אמר לא ימוש ספר התורה וזה מפיו, כי אחר שהאדם שלמותו בכח צריך שיהיה כל עמלו ופעלו בדרב שהוא שלמותו האחרון אשר נברא בשבילו, כמו שאמר הכותב אדם לעמל יולד שרצה לומר כי תכלית מעלתו הוא אל העמל שהוא יציאה אל הפעל, והוה לא ימוש וגו'.

אמנם אל האמר כי עם יציאת שלמות האדם אל הפעל אפשר שיהיה יוצא שלמותו לגמרי אל הפעל, שזה אינו כלל, כי זהו